

Mikael Agricola -palkinnon ehdokkaat 2023

Marja Luoma ja Sampsa Peltonen

Mohamed Mbougar Sarrin teoksen *Miesten syvimmät salaisuudet* (Gummerus) suomennoksesta. Alkuteos on ranskankielinen.

Mohamed Mbougar Sarrin *Miesten syvimmät salaisuudet* on romaani kirjallisuudesta: siitä, mitä kirjallisuus ja kirjoittaminen maailmassa tekevät, mitä ne luovat, ja mitä ne tuhoavat. Päähenkilö, Pariisin afrikkalaiskirjailijoiden piireihin kuuluva senegalilainen **Diégane** alkaa selvittää mysteeriä, joka salaperäisen kirjailijan **T. C. Elimanen** teosta *Epäinhimillisyyden labyrinttia* ympäröi. Samalla seikkailullinen romaani kritisoi eurooppalaista kolonialismia Afrikassa, irvailee pinnallisuuksista pakkomielteisen kiinnostuneelle kirjallisuusmaailmalle ja pohtii, millainen teko kirjoittaminen ihmiselle ja yhteiskunnalle on. Mbougar Sarr yhdistelee aikatasoja, kertojia ja erilaisia tyyllilajeja ja tekstityyppejä häkellyttäväksi kokonaisuudeksi. Myös näin teos kertoo jotain olennaista käsittelemistään aiheista.

Marja Luoma ja Sampsa Peltonen ovat kääntäneet teoksen kauniille, täyteläiselle ja aidosti eläväiselle suomen kielelle, joka tipauttaa lukijan suoraan romaanin kiihkeään todellisuuteen, ylläpitää teoksen sisäisiä jännitteitä ja välittää teoksen teesit kirjallisuuden ja ihmisyyden suhteesta. Suomen kieli on käännöksessä vaivatonta ja mukaansatempaavaa niin vimmaisissa tajunnanvirtakohtauksissa kuin rabelaismaisen huumorin siivittämässä katkelmissa. Erityisen ansiokkaana voidaan pitää kääntäjien kykyä tulkita kielen rekistereitä ja konteksteja tarkasti ja asiantuntevasti, mikä säilyttää romaanin kielellisen ja tyyllillisen moninaisuuden.

Rauno Sainio

Chi Zijianin teoksen *Puolikuu* (Aula & Co) suomennoksesta. Alkuteos on kiinankielinen.

Chi Zijianin *Puolikuu* on haikean kaunis kertomus Kiinan koillisosan vuorilla vaeltavan evenkisyhteisön paimentolaiselämästä. Teos kertoo kulttuurin ja luonnon hitaasta muutoksesta ja perehdyttää evenkien katoavaan kulttuuriin, jossa ihmiset ovat osa luontoa. He elävät poronhoidolla ja metsästyksellä, ja he uskovat shamanismiin ja luonnon henkiin, mutta heidän kohtalonsa on sidoksissa venäläisiin, japanilaisiin ja kiinalaisiin. Kertojana on 90-vuotias evenkinainen, kansansa viimeisen heimopäällikön leski, joka on jäänyt kotaansa muiden muutettua kaupunkiin ja luovuttua perinteisestä poronhoidosta, kun sille ei ole enää sijaa köyhtyneessä, teiden halkomassa luonnossa.

Rauno Sainion suomennos on nautittavaa luettavaa. Teksti on lyyrisen kaunista, kun kertoja kuvaa evenkien suhdetta luontoon: ”Porojen täytyy olla henkien lahja, sillä ilman niitä, ei olisi myöskään meitä. ... Jos en saa nähdä poron silmiä, on se kuin en näkisi päivällä aurinkoa tai yöllä tähtiä.” Toisaalta teksti dokumentoi tarkasti evenkien kulttuuria esimerkiksi perehdyttämällä kodan rakenteeseen tai tuohiveneiden valmistukseen. Suomennos välittää lukijalle myös rikkaasti evenkien suullisena perintönä kulkevia tarinoita ja uskomuksia. Teoksen alkukieli on kiina, mutta siinä esiintyy runsaasti evenkinkielisiä nimiä ja muita sanoja. Suomentajan informatiiviset jälkisanat avaavat ikkunaan kääntäjän työhön ja tarjoavat lukijalle kiinnostavaa tietoa evenkien kielestä ja sen suhteesta kiinaan.

Minnamari Pitkänen

László Krasznahorkain teoksen *Vastarinnan melankolia* (Teos) suomennoksesta. Alkuteos on unkarinkielinen.

Unkarilaisen László Krasznahorkain *Vastarinnan melankolia* kuvaa yllättäviä tapahtumia, jotka kuollutta valasta esittelevän sirkuksen ilmestyminen pieneen unkarilaiseen kaupunkiin saa aikaan. Läpi kirjan raskaana leijuva, uhkaava tunnelma purkautuu mielivaltaisena väkivaltana ja levottomuuksina, joiden jälkeen kaupunki ei ole enää entisensä. Teos seuraa kohtalokkaita hetkiä vuorokauden ajan useamman ihmisen näkökulmasta. Alun perin vuonna 1989 unkariksi ilmestyneen teoksen voi tulkita kuvaavan muun muassa kuolonkouristuksissa kamppailevaa yhteiskuntaa sekä yhteiskuntajärjestelmien ja aatteiden sisäänrakennettua itsetuhoisuutta. Krasznahorkain teos ei kuitenkaan tarjoa vain yhtä tulkintaa, vaan mahdollistaa useamman tulkinnan tapahtumista, niiden syistä ja seurauksista.

Minnamari Pitkänen on onnistunut suomennokseksessaan tavoittamaan kirjailijan kielen omintakeisuuden kulmakivet: ylenpalttisen yksityiskohtien vyörytyksen ja siitä seuraavan verkkaisuuden, pitkästyttävän hitaan mutta samalla suorastaan eteenpäin pakottavan poljennon. Erityisesti lopun monisivuinen yksityiskohtainen kuvaus kuolevan ruumiin solutason muutoksista tekee syvän vaikutuksen. Pessimistisestä yleisvireestä huolimatta teoksen huumori pulpahtelee esiin sopivasti sekä omalaatuisten henkilöhahmojen että tapahtumien kautta. Pitkänen kokoaa varmaotteisesti eri rekisterit, tyylit ja mammuttimaiset virkkeet vahvaksi kokonaisuudeksi.

Tänä vuonna palkintolautakunnassa ovat:

- suomentaja **Kristiina Drews**, Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto ry:n nimeämä edustaja,
- kirjailija ja kriitikko **Marissa Mehr**, Suomen arvostelijain liitto ry:n nimeämä edustaja,
- väitöskirjatutkija ja kriitikko **Sofia Blanco Sequeiros**, Suomen arvostelijain liitto ry:n nimeämä edustaja,
- professori **Liisa Tiittula**, Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto ry:n nimeämä edustaja.